

І.П. Мазур, І.М. Супрунович, Н.О. Бакшутова

Призначення фармакотерапевтичних препаратів і засобів догляду за порожниною рота у практичній діяльності лікарів-стоматологів: аналітичний огляд опитування лікарів-стоматологів за 2017–2018 роки

ІС НМАПО ім. П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Резюме. Унаслідок того що фармацевтичний ринок України кожного року поповнюється новими фармацевтичними препаратами, існує необхідність у проведенні моніторингу лікарських призначень. У даній статті представлено порівняльний аналіз призначень лікарських засобів лікарями-стоматологами за період 2017–2018 роки та проведена оцінка призначення медичних препаратів за різноманітними фармацевтичними групами. Опитування лікарів-стоматологів проводилось Українською рейтинговою асоціацією, громадською організацією «Асоціація стоматологів України» та компанією «МедЕксперт» під час різноманітних науково-практичних заходів, у ході яких лікарі-стоматологи заповнювали анкету-опитувальник.

Ключові слова: фармацевтична індустрія, порівняльний аналіз, призначення лікарських засобів, анкетування.

Актуальним питанням сьогодення, що займає провідне місце серед проблем у галузі охорони здоров'я, є питання раціонального призначення фармакотерапевтичних засобів, адже протягом останніх десятиліть на зміну застарілим лікарським препаратам приходять не тільки сучасні, а й більш складні за хімічною структурою сполуки, які можуть викликати серйозні побічні ефекти, особливо при неконтрольованому прийомі. З'являються нові форми захворювань, кількість населення похилого віку зростає, а отже, й очікування від призначуваної фармакотерапії збільшуються [1, 7]. Нераціональне використання лікарських засобів є серйозною проблемою, оскільки, за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), більшість лікарських препаратів призначається невідповідно, а 50 % усіх пацієнтів, які отримують фармакотерапію, неправильно приймають призначені лікарські засоби [6].

Відповідно до звіту «World Preview 2018, Outlook to 2024», проведеного аналітичною компанією «Evaluate Pharma», очікується, що до 2024 року світова фармацевтична індустрія буде впевнено набирати оберти, чому активно сприятиме введення на ринок нових лікарських засобів [7]. Тож найближчі сім років фармацевтичний ринок України поповнюватиметься новими та сучасними лікарськими препаратами. Унаслідок цього не тільки лікарі загальних спеціальностей, а й лікарі-стоматологи повинні бути обізнаними в питаннях особливостей призначення фармацевтичних препаратів, уміти оцінити переваги, ризики та можливу завдану шкоду від їх призначення, не допустити розвитку важких побічних реакцій і при підборі того чи іншого препарату спиратись на базу наукових досліджень.

Кожного року громадська організація «Асоціація стоматологів України» проводить щорічний аналіз для порівняння частоти призначення лікарських препаратів лікарями-стоматологами. Протягом 2018 року разом з Українською рейтинговою асоціацією та компанією «МедЕксперт» громадська організація «Асоціація стоматологів України» провела опитування 879 лікарів-стоматологів, які заповнювали анкети під час науково-практичних конференцій і симпозіумів, а також в онлайн-

режимі. **Метою** даного опитування є отримання інформації про призначення лікарських препаратів загальними стоматологами, зубними гігієністами, ортодонтами, хірургами, терапевтами, ортопедими та дитячими стоматологами. Статистичний аналіз проводили з використанням програми IBM SPSS Statistics 20.

За результатом звітів Міністерства охорони здоров'я станом на 1.1.2018, в Україні працювали 26413 лікарів стоматологічного профілю: 18276 (69,2 % осіб) лікарів-стоматологів і лікарів-стоматологів терапевтичного профілю, 1966 (7,44 %) дитячих стоматологів, 2079 (7,87 %) лікарів-хірургів, 3368 (12,75 %) лікарів-ортопедів і 724 (2,74 %) лікарів-ортодонтів [6, 7, 8]. Співвідношення працюючих лікарів-стоматологів у державному секторі охорони здоров'я з лікарями-стоматологами, які працюють у приватному секторі, складає 72,0 % осіб до 28,0 %. Протягом 2017 року кількість відвідувань спеціалістів стоматологічного профілю становила 35454006 відвідувань державних закладів охорони здоров'я по стоматологічну допомогу. Загалом, протягом 2017 року на одну посаду лікаря стоматологічного профілю, який працював у закладах охорони здоров'я МОЗ України, було 2433,6 відвідування на рік. Суттєво не змінюється показник відвідувань лікаря-стоматолога на рік протягом останніх десяти років. Середнє навантаження на одну посаду лікаря-стоматолога, який працює у стоматологічних закладах МОЗ України, становило 12 пацієнтів на день (за умови 200 робочих днів на рік).

Досить часто під час прийому лікарі-стоматологи зустрічаються з інфекційно-запальними захворюваннями щелепно-лицевої ділянки. Задля профілактики бактеріємії та серцево-судинних захворювань певні клінічні стани вимагають призначення антибактеріальних препаратів [4]. Однак, ураховуючи їх високу частоту призначення серед лікарів суміжних спеціальностей і наявність у вільному продажі для пересічних громадян, лікарі-стоматологи повинні зважити всі «за» та «проти» при прийнятті рішення про вибір і призначення препаратів даної групи. За даними опитування 2018 року, найбільш поширеним серед антибактеріальних засобів, які призначають лікарі-стоматологи, виявився антибіотик групи нітроїмідазолів – метронідазол, його призначили 44,82 % опитаних респондентів [5].

Майже на 10 % спостерігається зниження частоти призначення лінкоміцину – препарату групи лінкозамідів, який у 2017 році займав перше місце за частотою призначень: у 2017 році його призначили 51,4% лікарів-стоматологів, тоді як у 2018 – 40,96 %. Незначне зниження за частотою призначень спостерігається серед групи фторхінолонів – частота призначення ципрофлоксацину знизилась на 7 % у порівнянні з попереднім роком: у 2017 році даний препарат призначали 31,7 % лікарів-стоматологів, у 2018 році – 25,48 %. У 2018 році на 14 % зріс процент призначення макролідів: у 2017 році кларитроміцин призначили 2,8 % лікарів-стоматологів, тоді як у 2018 – 16,27 %. Призначення антибактеріальних засобів групи пеніцилінів – амоксициліну та групи тетрациклінів – доксицикліну суттєво не змінилось. Частота призначення амоксициліну виросла майже на 3 % і у 2018 році становила 28,21 % порівняно із 25,7 % за 2017 рік, а частота призначення доксицикліну знизилась на 3% та становить 11,49 % порівняно з 14,2 % за 2017 рік. Важливо відмітити те, що у 2018 році на 8 % знизилась частка лікарів-стоматологів, які у своїй практичній діяльності не призначають антибактеріальні препарати, й у 2018 році цей показник становить 6,14 %, тоді як у 2017 році 14,2 % лікарів-стоматологів відмовились від призначення антибактеріальних засобів (рис. 1).

Приблизно половина опитаних лікарів-стоматологів (52,45 %) відмітили, що протягом тижня близько 5-ти пацієнтам призначають антибактеріальні препарати, тоді як 5,92 % лікарів призначають дані препарати більшої кількості хворих (рис. 2).

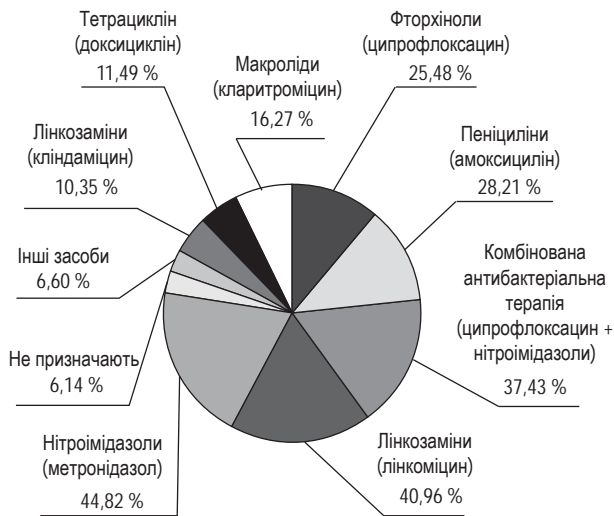

Рис. 1. Призначення антибактеріальних препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

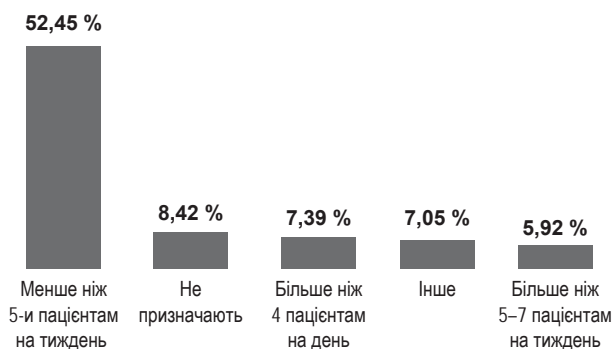

Рис. 2. Частота призначення антибактеріальних препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

Для зменшення больової чутливості та полегшення самопочуття лікарі-стоматологи призначають нестероїдні протизапальні препарати (НПЗП), які займають левову частку призначень серед лікарських засобів [2]. Найбільш поширеним НПЗП у 2018 році був Німесулід (Німесил у порошку). Однак при порівнянні опитування попередніх років частота призначення даного препарату у 2018 році порівняно із 2017 знизилась на 10 %: у 2018 його призначили 79,29 % лікарів, тоді як у 2017 – 89,7 % [5]. Відповідно до результатів 2016 року, даний препарат призначали 90,9 %, що свідчить про те, що лікарі-стоматологи переходять на інші препарати даної групи. Частота призначень парацетамолу у 2018 році зросла на 20 % і становила 28,67% порівняно із 2017 роком, коли даний препарат призначили лише 8,5 % лікарів. Також спостерігається збільшення частоти призначення препарату на основі диклофенаку натрію – Диклобене: у 2017 році його призначили 8,5 % лікарів, тоді як у 2018 – 15,13 %. Майже на 2 % збільшилась частота призначення препарату на основі лорніксикаму Ксифокаму: у 2017 році його призначили 2,8% опитаних лікарів, у 2018 – 4,55 %. Частота призначення Мовіксикаму у 2018 році становила 9,44 %, анальгін – 5,23 %, аспірин – 4,55 % та декскетопрофену – 3,07 % (рис. 3).

Відповідно до результатів опитування, 53,13 % лікарів-стоматологів назначають НПЗП до 5-ти пацієнтів на тиждень, 15,59 % – більш ніж 5-ти пацієнтам на тиждень, а 7,96 % – більш ніж 4-м пацієнтам на день (рис. 4).

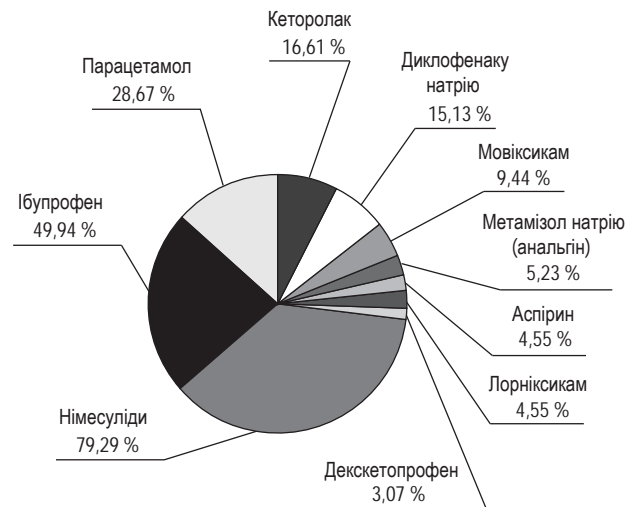

Рис. 3. Призначення НПЗП у практиці лікарів-стоматологів.

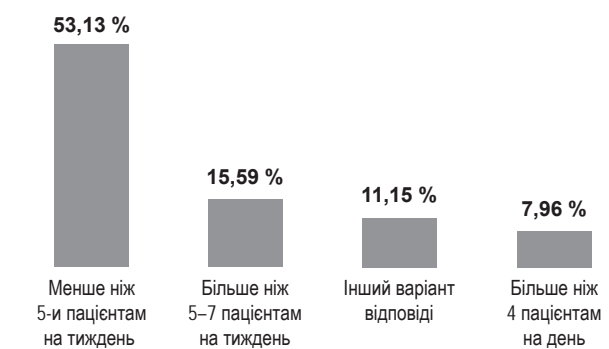

Рис. 4. Частота призначення НПЗП у практиці лікарів-стоматологів.

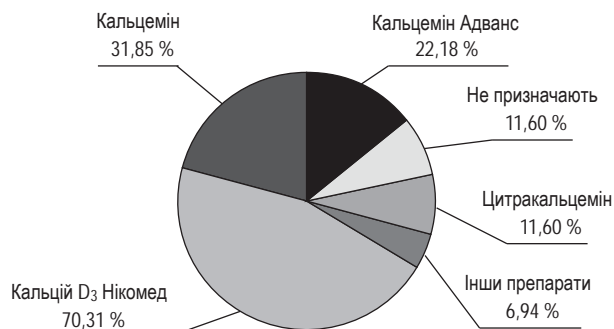

Рис. 5. Призначення препаратів кальцію у практиці лікарів-стоматологів.

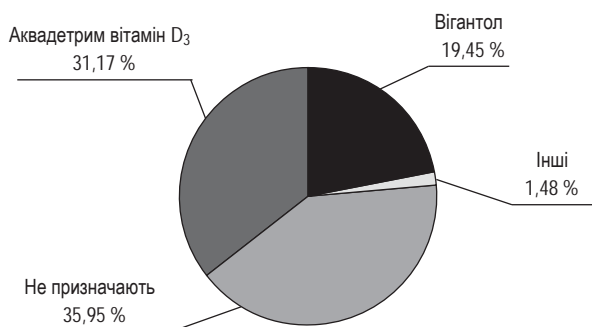

Рис. 6. Призначення препаратів вітаміну D при реабілітації хворих на генералізований пародонтит.

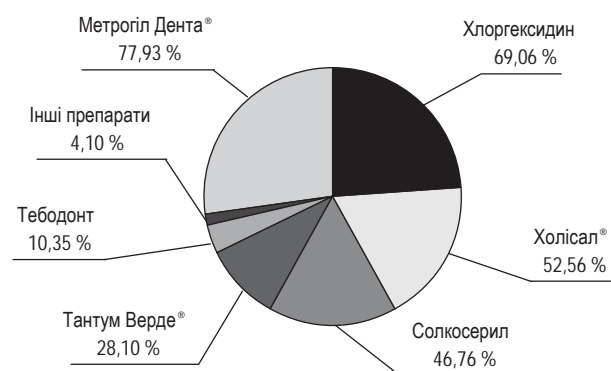

Рис. 7. Призначення препаратів для місцевого лікування захворювань тканин пародонта.

Рис. 8. Використання дентальної вкладки «Періочіп» для лікування генералізованого пародонтиту.

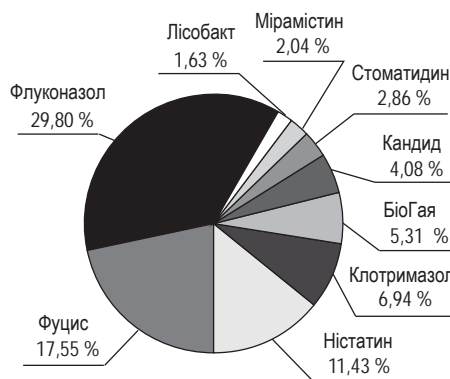

Рис. 9. Призначення протигрибкових препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

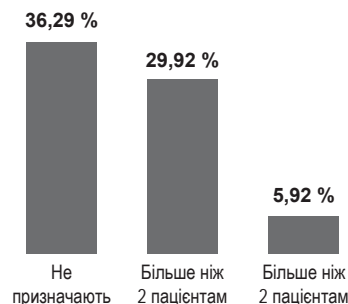

Рис. 10. Частота призначення протигрибкових препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

Для нормального функціонування організм людини потребує надходження багатьох мінералів та вітамінів, серед яких кальцій і вітамін D займають особливе місце. З метою поповнення дефіциту кальцію та вітаміну D, особливо в осіб, які потребують підвищеної денної норми, для формування й підтримки здоров'я кісткової та зубощелепної системи лікарі-стоматологи призначають пацієнтам вітамінно-мінеральні комплекси, що містять даний вітамін і макроелемент в біодоступній формі. За даними опитування, найпоширенішим серед препаратів кальцію виявився препарат «Кальцій D3 Нікомед», частота призначення якого збільшується кожного року: у 2015 році даний препарат призначили 33,9 % опитуваних лікарів, у 2016 – 51,7 %, у 2017 – 69,6 % та у 2018 – 70,31 % [3, 5].

У 2018 році на 18% збільшилась частота призначення препарату «Кальцемін Адванс»: у 2017 його призначили лише 6% лікарів-стоматологів, тоді як у 2018 – 22,18 %. Майже вдвічі знизилась частота призначення препарату «Цитракальцемін»: якщо у 2017 році його призначали 27,2 % опитаних лікарів, то у 2018 – 11,60 %. Серед загальної кількості опитаних лікарів 6,94 % призначають інші препарати кальцію, а 11,60 % не призначають кальцій узагалі (рис. 5).

Серед препаратів вітаміну D спостерігається тенденція до збільшення частоти призначення препарату «Аквадетрим вітамін D3»: у 2017 році його призначили 13 % лікарів-стоматологів, тоді як у 2018 – 31,17 %. Майже на 3 % знизилась частота призначення препарату «Вігантол»: у 2017 році його призначили 22 % лікарів, у 2018 – 19,45 % [5]. Важливо відмітити те, що кількість лікарів, які не призначають препарати вітаміну D зростає кожного року: якщо у 2016 році вітамін D не призначали лише 18,3 % лікарів-стоматологів, то у 2017 році цей показник становив 21,7 %, а у 2018 році він виріс майже на 14 % і становить 35,95 %. Усього лише 1,48 % лікарів призначають інші препарати вітаміну D (рис. 6).

Досить часто лікарі-стоматологи в комплексі з пародонтологічним лікуванням призначають своїм пацієнтам препарати для місцевого лікування захворювань тканин пародонта. Найбільш поширеним засобом за частотою призначення не лише попередні два роки, а й у 2018 році, був Метрогіл Дента: у 2018 році його призначили 77,93 % лікарів, у 2017 – 79,4 %, у 2016 – 80,7 %. Спостерігається тенденція до збільшення частоти призначення хлоргексидину, Холісалу й Солкосерилу. У 2016 році хлоргексидин призначили 43,8 % лікарів, у 2017 – 55,8 %, у 2018 – 69,06 %. Частота призначення Холісалу у 2016 році становила 35,9 %, у 2017 – 41,4 %, у 2018 – 52,65 %. Значно виросла частота призначення Солкосерилу: у 2016 році

його призначили 31,5 %, у 2017 – 35,2 %, у 2018 – 46,76 %. Також спостерігається значне збільшення частоти призначення протизапального засобу «Тантум Верде»: у 2017 році його призначили 5,8 % опитаних лікарів-стоматологів, тоді як у 2018 – 28,10 % (рис. 7) [3, 5].

У 2018 році спостерігається тенденція до зменшення використання дентальної вкладки «Периочіп». Периочіп – вкладка на основі хлоргексидину, яка застосовується в пародонтології для деконтамінації пародонтопатогенної мікрофлори в пародонтальних кишнях глибиною більш ніж 5 мм, зменшення глибини пародонтальної кишені та підвищення рівня клінічного прикріплення ясен [4]. У 2016 році Периочіп застосовували 8,1 % лікарів-стоматологів, у 2017 – 14,8 %, а у 2018 – 9,9 % (рис. 8).

Для лікування уражень слизової оболонки порожнини рота грибкової етіології лікарі-стоматологи призначають протигрибкові засоби. Серед протигрибкових засобів класу триазолів 29,80 % опитаних лікарів-стоматологів призначали Флуконазол, 17,55 % – Фуцис. Ністатин – антибіотик полієнової групи, що продукується актиноміцетом *Streptomyces noursei*, призначили 11,43 %; 6,94 % призначали Клотримазол – похідний імідазолу та триазолу. Вибір у сторону БіоГаї – біологічно активної добавки – зробили 5,31 % опитаних лікарів. Протимікробні та антисептичні засоби, такі як Кандид, Стوماتидин, Мірамістин і Лісобакт, призначали 4,08; 2,86; 2,04 та 1,63 % лікарів відповідно (рис. 9).

Незважаючи на високу розповсюдженість уражень слизової оболонки грибкової етіології, більш ніж третина опитаних лікарів-стоматологів – 36,29 % не призначають протигрибкові препарати, 29,92 % лікарів призначають дані препарати більш ніж двом пацієнтам на тиждень, а 5,92 % – більш ніж двом пацієнтам на день (рис. 10).

Серед противірусних препаратів найчастіше спостерігалось призначення Ацикловіру, його призначили 32,41 % – третина опитаних лікарів. 23,72 % лікарів під час своєї практики призначали Герпевір, 5,53 % – Гропрінозин і Вратизолін, 5,14 % – Зовіракс. Протефлазид призначали 3,56 %, Ацик – 2,37 %, Циклоферон – 1,19% (рис. 11).

За даними опитування, більш ніж третина лікарів-стоматологів, а саме 38,91 %, не призначають противірусні засоби, 27,76 % призначають противірусні засоби більш ніж двом пацієнтам на тиждень, а 5,01 % – більш ніж двом пацієнтам на день (рис. 12).

Гігієна порожнини є ключовим елементом успіху при профілактиці багатьох стоматологічних захворювань.

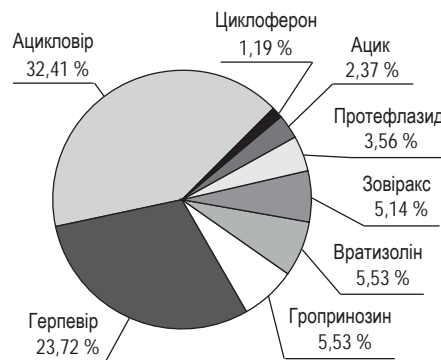

Рис. 11. Призначення противірусних препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

Рис. 12. Частота призначення противірусних препаратів у практиці лікарів-стоматологів.

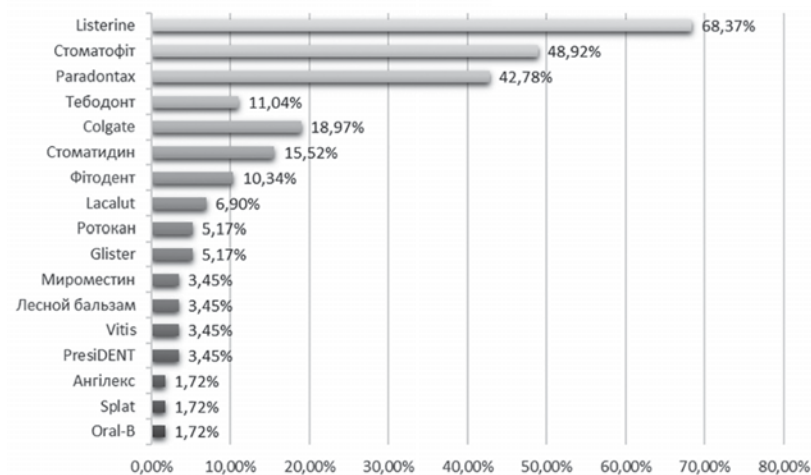

Рис. 13. Призначення ополіскувачів стоматологічним хворим.

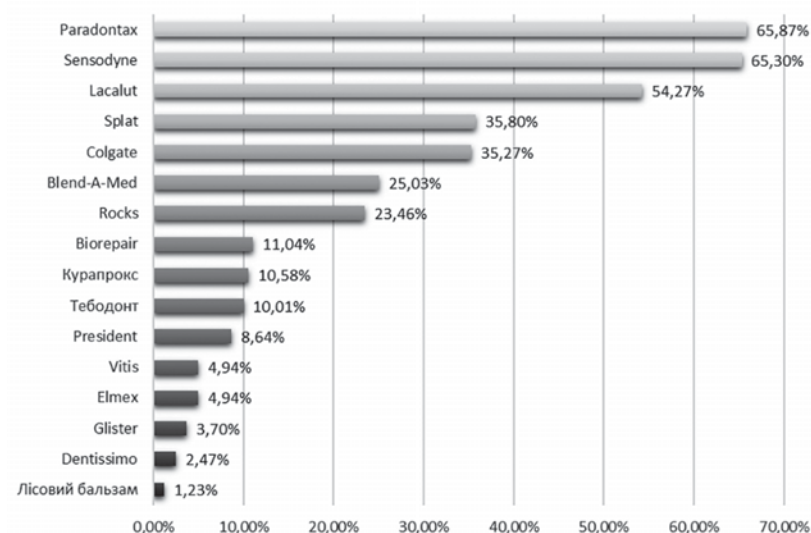

Рис. 14. Призначення зубних паст стоматологічним хворим.

Правильно підібрані засоби, ретельний догляд і дотримання рекомендацій лікарів-стоматологів – запорука здорової та красивої посмішки. Тому пацієнти часто звертаються по допомогу до лікарів-стоматологів для підбору індивідуального догляду (паста, щітка, ополіскувачі, інтердентальні щітки, іригатори) за порожниною рота та корекції гігієнічних навичок. Найбільш рекомендованим

ополіскувачем у 2018 році був Лістерин. Порівняно із 2017 роком частота призначення даного препарату збільшилась майже на 16 %: у 2017 році його призначили 51,5 % лікарів, у 2018 – 68,37% [5]. Також спостерігається незначне збільшення частоти призначення ополіскувача «Пародонтас»: у 2017 році його призначили 39,3 % лікарів, а у 2018 – 42,78 %. Частота призначення ополіскувача «Тебодонт» у 2018 році знизилась на майже на 16 %: у 2017 році його призначили 27,2 % опитаних лікарів, тоді як у 2018 – 11,04 %. Частота призначення інших засобів представлена на рис. 13.

За даними аналітичного опитування, найбільш рекомендованою зубною пастою у 2018 році була зубна паста «Пародонтас» (GSK). Можна відмітити збільшення частоти її призначення: у 2017 році її призначили 57,5 % лікарів, тоді як у 2018 – 65,87 %. Частота призначення пасти «Sensodyne» у 2018 році становила 65,30 % [5]. Значне збільшення частоти призначення спостерігається серед зубних паст «Colgate» і «Blend-A-Med». У 2017 році Colgate і Blend-A-Med призначили 9,1 % лікарів стоматологів. У 2018 році частота призначення зубної пасти «Colgate» збільшилась на 26,0 % і становила 35,27 %, а зубної пасти «Blend-A-Med» – на 16 % і становила 26,03 %. Також спостерігається незначне збільшення частоти призначення зубної пасти «Lacalut»: у 2017 році її призначили 45,4 %

опитаних лікарів, тоді як у 2018 – 54,27 %. Частота призначення зубних паст «Курапрокс» і «Тебодонт» (Свістрейд) порівняно із 2017 роком знизилась на 1,5 % для Курапроксу (12,1 % призначення) та 11 % для Тебодонту (Свістрейд) (21,2 % призначення) й у 2018 році становила 10,58 та 10,01 % відповідно. Частота призначення інших зубних паст представлена на рис. 14.

Висновок

Таким чином, при порівнянні результатів опитування лікарів-стоматологів за попередні роки спостерігається різноманітна тенденція до призначення тих чи інших фармакотерапевтичних препаратів чи засобів догляду. Це пов'язано насамперед з тим, що лікарі-стоматологи призначають відповідні препарати в певному клінічному випадку або конкретному пацієнту та при появі на фармакологічному ринку держави нових лікарських засобів. Незважаючи на це, лікарі-стоматологи повинні зважено підходити до вибору медичних препаратів, звертаючи увагу на їх клінічну ефективність і безпечність. Громадська організація «Асоціація стоматологів України» й далі продовжуватиме моніторинг призначення фармакотерапевтичних препаратів і засобів догляду за порожниною рота стоматологічним хворим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Компендиум – лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко. – Киев: Морион, 2014. – 2320 с.
2. Мазур И.П. Применение нестероидных противовоспалительных препаратов в стоматологии / И.П. Мазур, Д.М. Ставская // Современная стоматология. – 2015. – № 3. – С. 30–37.
3. Мазур И.П., Ставская Д.М., Гелашвили Л.Т. Применение фармацевтических препаратов в стоматологии // Современная стоматология. – 2016. – № 2. – С. 24–28.
4. Мазур И.П., Слободяник М.В. Системные антибактериальные препараты в пародонтологии // Современная стоматология. – 2016. – № 1. – С. 42–46
5. Мазур И.П., Супрунович И.М. Фармакотерапевтичні препарати та засоби догляду за порожниною рота у призначеннях лікаря-стоматолога (аналітичний огляд опитування

- лікарів-стоматологів за 2016–2017 роки) НМАПО ім. П.Л. Шупика // Современная стоматология. – 2018. – № 1. – С. 20–25.
6. Мазур И.П., Павленко О.В., Близнюк В.Г. Сучасний стан стоматологічної допомоги в Україні // Здоров'я України. – 2017. – № 18 (415), вересень. – С. 74–75.
7. Стоматологічна допомога в Україні: основні показники діяльності за 2008 – 2018 роки: довідник. / Ю.В. Вороненко, О.В. Павленко, І.П. Мазур – Кропивницький: Поліум, 2018. – 143 с.
8. Стоматологія України. Історичні нариси / Авт. кол. Баранник Н.Г., Басюк М.О., Близнюк В.Г. та ін.: під ред. І.П. Мазур, О.В. Павленко, І.Л. Скрипник. – Харків, «СИМ». – 2017. – 192 с. ISBN 978-966-135-076-1.

Назначение фармакотерапевтических препаратов и средств ухода за полостью рта в практической деятельности врачей-стоматологов: аналитический обзор опросов врачей-стоматологов за 2017–2018 годы

И.П. Мазур, И.Н. Супрунович, Н.А. Бакшутова

Резюме. Вследствие того что фармацевтический рынок Украины ежегодно пополняется новыми фармацевтическими препаратами, существует необходимость в проведении мониторинга лекарственных назначений. В данной статье представлен сравнительный анализ назначений лекарственных средств врачами-стоматологами за период 2017–2018 годы и проведена оценка назначения медицинских препаратов по различным фармацевтическим группам. Опросы стоматологов проводились Украинской рейтинговой ассоциацией, общественной организацией «Ассоциация стоматологов Украины» и компанией «МедЭксперт» на различных научно-практических мероприятиях, в ходе которых врачи-стоматологи заполняли анкету-опросник.

Ключевые слова: фармацевтическая индустрия, сравнительный анализ, назначение лекарственных средств, анкетирование.

Appointment of pharmacotherapeutic drugs and oral care products in the practice of dentists: an analytical survey of dentists for 2017–2018

I. Mazur, I. Suprunovich, N. Bakshutova

Resume. Due to the fact that the pharmaceutical market of Ukraine is replenished with new pharmaceuticals every year, there is a need for monitoring medicinal prescriptions. This article presents a comparative analysis of prescribing medicines by dentists for the period 2017-2018 and an assessment of prescribing medicines for various pharmaceutical groups has been carried out. Surveys of dentists were conducted by the Ukrainian Rating Association, the public organization «Ukrainian Dental Association» and MedExpert at various scientific and practical events during which dentists completed a questionnaire.

Key words: pharmaceutical industry, comparative analysis, prescribing of medicinal products, questionnaires.

Мазур Ірина Петрівна – д-р мед. наук, професор кафедри стоматології ІС НМАПО ім. П.Л. Шупика, президент «Асоціації стоматологів України».
Супрунович Ірина Миколаївна – аспірант кафедри стоматології ІС НМАПО ім. П.Л. Шупика.
Бакшутова Наталія Олексіївна – канд. мед. наук, доцент кафедри стоматології ІС НМАПО ім. П.Л. Шупика.

ИОНОСИЛ ИДЕАЛЬНЫЙ ПРОКЛАДОЧНЫЙ МАТЕРИАЛ

СВЕТОТВЕРЖДАЕМЫЙ СТЕКЛОИОНОМЕРНЫЙ КОМПОЗИТНЫЙ ЦЕМЕНТ ДЛЯ ПРОКЛАДОК

- Готовый к использованию однокомпонентный материал
- Экономия времени благодаря быстрой фотополимеризации
- Быстрое и гигиеничное нанесение
- Высокая прочность на сдвиг (226 МПа)
- Выделяет фторид, предупреждающий развитие вторичного кариеса
- Высокая биосовместимость
- Рентгеноконтрастность

Официальные дистрибьюторы в Украине:
Дентал депо Запорожье · Медсервис · Меридиан ·
Оксамат-Дент · Оксия · Стамил · Укрмед · Усмішка

Ionoseal®

